

Redakční poznámka

Vážení přátelé,

předkládáme Vám další číslo Vědomosti, kterou jsme se snažili postihnout průběh aktivit našeho SIK.

Oceňujeme, že naši výzvy k širšímu zapojení se do publikační činnosti bylo přeci jen vyslyšeno. Dokladem toho jsou příspěvky, které vedle obvyklých rubrik z per tradičních dopisovatelů doplňují obrázek o činnosti našeho sdružení, o smýšlení a sdílených hodnotách.

Jsme pyšní na to, že můžeme nabídnout i unikátní svědectví o znovuvzkříšení kyjovské Skočné z pera přímého účastníka pana Krejčího (dnes 94 letého) a představit jej coby roční robě s jeho rodiči v dobové verzi svatoborského kroje. Několik podobných „lahůdek“ si schováváme i na potom.

Letošní rok nám též nabídl příležitost hlubšího poznání verbuňku. Hold tomuto krásnému projevu mužnosti rádi připojujeme svým vlastním způsobem i my.

Následující měsíce nabízejí nepřeberné možnosti vyžití se na folklorních akcích po celé vlasti, ale i ve světě. Vzhledem k tomu, že další číslo Vědomosti plánujeme na prosinec jsme z dostupné nabídky folklorních akcí vybrali ty, které jsou podle našeho odhadu dostupné a zajímavé pro širší okruh přátel lidové kultury. Přátelé pište a umožněte tím i ostatním se spolu s Vámi potěšit z pokladů kulturního dědictví - uzávěrku příští Vědomosti plánujeme na začátek listopadu.

Krásné a hodnotné prožití léta a podzimu všem přeje
redakce Vědomosti.

Slovo starosty

Vážení přátelé,

červnovou besedou každoročně uzavíráme první půlrok naší činnosti. Co se nám v prvním pololetí r. 2008 povedlo, co by šlo udělat líp? Myslím, že se nemáme za co stydět, spíše naopak. Kromě našich běžných besed v Gongu, kde nám vyhrávají střídavě muziky vedené obětavými primáši a vedoucími muzik Martinem Sochořem a Ondrou Blahou, přinesly minulé měsíce několik mimořádných akcí.

Jistě k nim patřila lednová beseda ke slováckému verbuňku, kdy jsme přivítali špičkové verbíře. Tuček, Bazala, Feldvabel, Hubačka – to jsou jména, která pro zasvěcené představují absolutní vrchol tohoto mužského tance. A dubnové představení slováckého verbuňku v divadle U Hasičů, to byl mimořádný zážitek znásobený naší aktivní úspěšnou spoluúčastí v programu. Dík patří nejen účinkujícím, ale především těm, kteří tyto akce dobře připravili – Jožka Šenk a Soňa Plzáková s Martinem Sochořem. Letos jsme opět uspořádali výstavu vín. Zúčastnění vědí, kolik práce to obnáší. Díky mimořádnému zapojení řady krúžkařů, především celé rodiny Ulčarových, se vše zvládlo a akce byla kvitována s povděkem. Některé dílčí drobnosti pro příští rok doladíme a věřím, že výstavnímu výboru zůstalo dost sil i pro roky příští.

V dalších měsících plánujeme také několik zájezdů. Obdrželi jsme pozvání na červencové Kopaničářské slavnosti do Starého Hrozenkova, v září jsme zváni do Břeclavi na Svatováclavské slavnosti a v listopadu budeme slavit s našimi přáteli z brněnského krúžku jejich stoleté výročí založení. Kromě toho se jistě většina z nás opět zúčastní Trojského vinobraní a koncertu v Atriu, který chystáme s muzikou Jirky Janouška a pozvanými hosty ze Slovácka na říjen. Máme se tedy na co těšit!

Přeji vám všem vydařené léto a hodně radosti v osobním i v našem spolkovém životě.

Miroslav Říha

Ohlédnutí za 52. Moravským plesem v Praze

Dne 23.2.2008, poslední únorovou sobotu, se uskutečnil v Národním domě na Smíchově v Praze další z dlouhé řady tradičních Moravských plesů. Veřejná vystoupení Moravanů před pražskou veřejností jsou po více než století svéráznou součástí velkoměstského kulturního života. Pořádání Moravských plesů navázalo na Moravské věnečky, Slovácké a Mikulášské večírky, společenské akce Moravskoslezské besedy z konce devatenáctého století. Z bytostné potřeby v Praze žijících Moravanů připomenout si pestré zvyky a obyčeje z míst jejich původu se brzy stal významný, nepominutelný vklad do sílicího proudu národního uvědomění.

Pořadatelé letošního plesu byla opět tři spřátelená pražská kulturní sdružení, Slovácký krúžek v Praze, Valašský krúžek v Praze a Spolek rodáků a přátel Hané v Praze, jejichž představitelé tvořili přípravný a programový výbor plesu. Bohatost, žánrová různorodost a počet účastníků programu, náročnost všestranné koordinace, záležitosti finančního, materiálního, organizačního a pořadatelského zabezpečení plesu i při stručném výčtu úkolů dávají tušit nesnadnost a obtížnost poslání, které si členové plesového výboru a jejich dobrovolní spolupracovníci předsevzali. Výsledkem byl opět spontánní, plynulý, pestrostí a bohatostí folklorních projevů strhující průběh celého plesu. Jeho symbolickým spojníkem byl symbol moravské orlice a šátku „turečáku“ na podiu nad hlavami dechového orchestru „Podlužanka“ z Tvrdomic.

Všechny hosty a účastníky Moravského plesu přivítal starosta Slováckého krúžku Praha Mirek Říha, který pozdravil čestné hosty, prvního náměstka ministra pro místní rozvoj ing. Jiřího Vačkáře, předsedu Folklorního sdružení České republiky Zdeňka Pšenicu, starostu MČ Prahy 9 ing. Jana Jarolíma, zástupce sponzorských organizací MATT Praha, Equira Brokers, Z-Group, OK-systému, Moravského peněžního ústavu, Znovínu Znojmo a společnosti ESKIRA, a také představitelé kulturního života, spřízněné s Moravou, Josefa Somra, Petra Štěpánka a všechny další hosty.

Následovalo očekávané úvodní slavnostní předtančení, ve kterém se představily návštěvníkům plesu na čtyři stovky krojovaných, roztančených a rozezpívaných členů dvou desítek národopisných skupin,

krúžků, muzik a souborů z moravských regionů a jejich přátel z dalších oblastí. Jakoby živý obraz z Uprkova plátna.

V doprovodu známé dechové kapely „Podlužanka“ z Tvrdonic otevřela defilé „Chasa z Lanžhota“. S menším ohlasem prošel „Mužský sbor z Tvrdonic“, následovaný souborem „Kosíř“. Z Dolního Němčí přijel soubor „Dolněmčan“, z Kralic na Hané soubor „Klas“. V temperamentnějším rytmu se uvedly „Chasa Velké Pavlovice“ a „Světlovan“ z Bojkovic. Poprvé se na Moravském plese představil „Slovácký krúžek Dědina“ z Želetic u Kyjova. Následovali členové souboru „Haná“ z Přerova, rázovitého souboru „Kopaničár“ se svou cimbálovou muzikou a tanečníci a zpěváci „Valašského souboru Krušpánek“ s „Valašskou lidovou muzikou Kyčera“. Ve svých typických krojích, zdobených červenými bambulovitými trásněmi, se dále představil „Mužský sbor Vlčnov“. Překvapením byl brněnský soubor „Líšňáci“ s muzikou v obnovených mužských i ženských krojích, jako doklad vzkříšení léty pozapomenutých folklorních tradic regionu. Mezi posledními hosty pozdravily pražská „Valašská cimbálová muzika Dolina“ a „Cimbálová muzika Jiřího Janouška“. Slavnostní defilé uzavírali hosté ze „Slováckého krúžku v Brně“, „Slováckého krúžku v Bratislavě a Skaličanů“ a defilé uzavíral náš „Slovácký krúžek v Praze“.

Na slavnostní defilé účastníků navázalo předtančení v podání osmi folklorních skupin.

Brněnský soubor „Líšňáci“ v doprovodu své muziky předvedl pásmo „Líšeňská muzika“. Pražští Hanáci se při Cimbálové muzice Jiřího Janouška uvedli tanečním pásmem „Lobodická“. Pražský soubor „Krušpánek“ se prezentoval pásmem „Figurální tance z Valaška“. Za nadšeného ohlasu celého sálu a doprovodu „Podlužanky“ předvedli společně členové souborů „Chasa Lanžhot“ a „Mužský sbor z Tvrdonic“ verbuňk. Ukázky tanců „Hrozenské“ a „Kopaničárského čardáše“ z Kopanic předvedli členové souboru „Kopaničár“ za doprovodu své cimbálové muziky. V pestrém sledu je následovali svým pásmem „Po hanácke sobě dopnem“ členové souboru a muziky „Kosíř“ z Kostelce na Hané. Závěrem s úspěchem vystoupili mužský sbor a tanečníci „Slováckého krúžku v Praze“ s doprovodem cimbálové muziky Martina Sochora v hornáckém pásmu „Pijácké“ připraveném Soňou Plzákovou.

Po předtančení se sál znovu naplnil všemi krojovanými účastníky, kteří společně se všemi hosty hymnickou písní „Moravo, Moravo, Moravěnko milá“ vzdali ve stoje poctu své milované zemi. Patrné dojetí v řadách hostů dávalo tušit krajanské kořeny většiny z nich.

Ke společnému programu patřila ještě stále oblíbená a z generace na generaci předávaná „Moravská beseda“, kterou zatančili společně členové zúčastněných souborů ve zcela zaplněném Velkém sále. Krátce před půlnocí se programu ve Velkém sále zmocnili mužské sbory z Vlčkova, Tvrdonic a našeho SIK. Více než půlhodinové vystoupení vyvolalo aplaus a přimělo řadu hostů zazpívat si spolu.

Ples probíhal ve všech sálech Národního domu, kde k tanci, vedle dechového souboru „Podlužanka, střídavě vyhrávalo všech dalších osm zmíněných muzik. Patří k tradičnímu průběhu Moravského plesu, že kolem cimbálových muzik se nejen v jednotlivých sálech, ale i na chodbách shromažďují a střídají zpěváci a tanečníci s příležitostí dát průchod svému temperamentu či nostalgii. K neopomenutelným zážitkům z letošního Moravského plesu patří nejen naprostá přirozenost všech shlédnutých bohatých projevů živého folklóru, ale i poznání sebevědomé hrdosti na vlastní kroj, jež vyzařovalo z očí a postav účinkujících.

Nezbývá než upřímně blahopřát a poděkovat obětavým organizátorům z pražských folklorních spolků a mnoha dalším, zejména dlouhému seznamu početného sboru dobrovolných garantů a pořadatelů. V neposlední řadě Národnímu domu na Smíchově za „domácí, moravské“ prostředí, poděkování za významnou podporu náleží Folklornímu sdružení České republiky, Odboru kultury Městské části Prahy 5 a všem výše zmíněným sponzorským organizacím. Je jisté, že s takovou podporou bude i příští Moravský ples neméně úspěšný.

Alois Drhlík

Nehmotné kulturní dědictví – Verbuňk, Slovácko a A. Rodin

Blahoslaveny buďtež hlavy, v nichž se zrodila myšlenka na verbuňkový večer v krúžku, z něž se koncepcí, organizací, provedením a vyzněním stal nadmíru potřebný, užitečný a společensky žádoucí seminář. Obsazení tribunů bylo hvězdné, zájem publika bezdechy pozorností. Probralo se všechno co současná generace, napříč věkovými kategoriemi, pamatuje a čím se prosadil verbuňk do soupisu UNESCO nehmotného kulturního dědictví. Ze své mateřské kolébky, moravského Slovácka, vystoupil už v předminulém století. Roku 1895, při Národopisné

výstavě v Praze, okouzloval samozřejmě přihlížející, ale ještě více samotné tanečnický. Měl ve svém výskytu a frekvenci užití výkyvy od útlumu k vysoké pozornosti, ve zvykosloví byl jeho domov, který jej vždy přivedl do ohniska zájmu. Soutěživost má ve své výbavě principiálně, bylo zvykem veřejnosti sledovat, kdo vyskočí výš, kdo déle vydrží, kdo má větší znalost figur a vynalézavost nových, individuálně zvládnuté se napodobovaly, přejímaly, tanec košatil, získával charakteristický osobní i regionální styl. Odvíjela se od něj společenská autorita, odměnou bylo stárkovství, uvolněním feromonů získání srdcí mnoha nebo jedné dívky.

Dovolte mi vzpomenout na příležitost, kdy poprvé okouzlit cizince, Francouze, sochaře Augusta Rodina, který opustil v r.1892 svůj pařížský atelier a domov v Meudonu a vydal se na cestu, o jaké nikdy nesnil, ale která ho přivedla do Čech a na Moravu a kde poznal v reálu životní styl, připomínající mu „Héllas“, staré klasické Řecko, zakotvené v přírodě, opředené bájemi a oživené božskými bytostmi.

Konec 19. století přinesl výsledky průmyslového rozmachu českých podnikatelů a měst v národnostně zaměřené výstavě r.1891. Ve své podstatě návazná celonárodní Národopisná výstava československá r.1895 otevřela nové pohledy na českou zemědělskou vrstvu, která vytvořila ucelenou hmotnou a duchovní kulturu obyvatel historického českého území a korunovala národnostní snahy, těžko prosazované politicky. Tato situace působila druhotně i na české umělce. Proces politického zrání se v průběhu 19. století cízeloval. V umění se objevoval motiv Vlasti jako takové, v jejím zájmu vznikala ve všech odvětvích témata historie, pověstí, postav a myšlenek.

Přelom 19. a 20. století přinesl také nové trasy a cíle. Kulturním středem Evropy se stala Paříž. Po stránce duchovní v ní vznikla česká kolonie, přemýšlející o přírodě, o jejích zákonech, nové barevnosti a technikách. Vyznačovala se velkou soudržností, která přinášela pomoc v kritických situacích, zejména ekonomických. V roce 1900 se zahraniční kolonie rozrostla o Josefa Mařatku. Ještě v době studií se stal členem Svazu výtvarných umělců a spolku Mánes. Za plastiku Ledaři získal Hlávkovo cestovní stipendium. Využil je na cestu do Paříže. Po krušných počátečních zkušenostech našel vstup do sochařského atelieru k Rodinovi, tenkrát již uznávanému, i když konfliktnímu umělci. Měl totiž průběžně nedokončených několik děl, na něž žádal další a další zálohy. Jako učitel byl známý tím, že zadával svým žákům nekonečné studie rukou a nohou, než je uznal za schopné závažnější tematiky. Mařatka měl velký hendikep

v neznalosti francouzštiny, a tím i nemožnost dotazů a obhajoby řešení zadaných úkolů. Stipendium končí, návrat do Čech klepe na dveře. Mistr připravuje výstavu, pro velkou tíhu vznikne při jedné ze soch problém, jak ji zvednout, aby se nepoškodila. Skupina žáků a pomocníků bezradně stojí kolem ní, všichni se třesou hrůzou z běsnícího Rodina, až ji Mařatka sám zvedne a přenesení do sousedního sálu. Následuje pozvání na večeři do rodiny a Rodin si všimne, že ten pracovitý a užitečný Čech kromě vlastních dobrých výsledků v atelieru je už schopný francouzské konverzace. Pozvání se opakují, Rodin si zvykne mít Mařatku po ruce i doma a čím dál častěji. Tím se také vyřeší problém ubytování, které je v Paříži na českého studenta drahé.

Rodinův věhlas roste, výstavy za hranicemi Francie se množí, dostává pozvání do Vídně. Při řešení dopravy figurálních plastik a Mistrový cestovní trasy si Mařatka s českými přáteli uvědomí, že jednou z možností je cesta přes Prahu. Okamžitě žádají v Praze zvací výbor ze spolku Mánes, zmnožený delegací pražského Magistrátu a Rodin pozvání do Prahy na doporučení Mařatky přijímá. Ten ihned jedná dál. Zná mistra a ví, že často něco slíbí a zapomene, například na výstavu v Itálii, která měla být před Vídní. Proto okamžitě zkontaktuje Mistrovu špeditérskou firmu a sochy, určené k výstavám, nechá poslat do Prahy. I když musí vydržet následné odhalení, věci se dají do pohybu žádoucím směrem a koncem května se štáb Rodinova cestování vydává z nádraží Meudon na cestu. Jede se přes Kolín nad Rýnem a Drážďany, kde stačí navštívit pamětihodnosti. Rodin je cestou pozdravován davy obyvatel. Další cesta vlakem už je v doprovodu pražských umělců, kteří přijeli naproti a končí roztockým údolím, které kvete a voní jarem a modrá se šerfky. Na pražském nádraží čekají představitelé města, umělci a davy lidí. Ještě po příjezdu do hotelu Central je Rodin vyvoláván na balkon. Při večeři dojde k seznámení s českou kuchyní, kterou, zvláště knedlík, si Mistr nedůvěřivě prohlíží, opatrně ochutnává a zapijí plzeňským pivem. Další stravování už probíhá bez opatrnosti a nedůvěry. Průběh slavného prvního dne, 29.5.1902, je sice únavný, ale Rodin je všude vítán jako císař.

Další dny jsou věnovány slavnostem - uvítání na Staroměstské radnici, proslovy dr. Riegra a dr. Šubrta, návštěvě pavilonu spolku Mánes, otevření výstavy Rodinových děl v Kotěrově pavilonu pod Kinského zahradou, návštěvě opery Dalibor v Národním divadle, Zeyerově vzpomínkovému dnu za přítomnosti dam, neformálnímu večernímu setkání umělců v bývalé spolkové místnosti spolku Mánes

ve Vodičkově ulici, kde se moravští studenti v čele s Jožou Uprkou rozezpívají a slečna Eva Vrchlická s malířem Hofbauerem při písni Tancuj, tancuj vykrúcaj zatančí odzemek (nejspíš čardáš, který tehdy ještě nebyl tak známý). Seznámení s Myslbekem, návštěva atelieru malíře Slavíčka, velkolepá umělecká slavnost v letohrádku Belveder, kde se sešli umělci všech spolků a umělci Národního divadla, významní vědeckí pracovníci, přední pražská společnost, prohlídka Prahy, Karlova mostu, Braunových soch, Týnského kostela, Hradčan, Městského a Národopisného muzea, několik galerií, Strahovská knihovna, výstup na Petřín, i když na Eiffelku Rodina nikdy nikdo nedostal, snídaně na trávě ve Hvězdě, nerudovský večer na Nebozízku, harmonie mikulášských a malostranských zvonů. Odchod do kočárů za světél lampionů a poznámka německého uměleckého kritika, že takto byli dříve vítáni pouze králové.

K organizaci moravské trasy se přidává další člen rodinové suity – malířka Zdenka Braunerová. Dcera přední pražské rodiny, žačka Amalie Mánesové, příslušnice uměleckých kruhů, čeřící hladinu konvencí v měšťanské společnosti, přítelkyně mnoha předních umělců, básníků Zeyera a Sládka, výtvarníků Slavíčka, Chitussiho, Bílka, sezónně pobývajících v Paříži, později u moře, kde je levněji, protože při pobytu v cizině je odkázána na vlastní výdělek.

Narodila se v r.1862, je tedy často starší než její přátelé. Jejich vztahy jsou pevné, někdy hraničí s láskou, ale umělecké cíle jsou silnější než společensky přiměřený svazek. Často se stává, že se její přátelé vydají na venkov za ní, hospodaří ve třech, v pěti, řeší výtvarné problémy, postupy a techniky, rozebírají filozofická témata, společně se snaží o přístup do tzv. Salonů – přehlídek uměleckých děl, určených k nákupu nebo příspěví mecenášů. Přátelský svazek se přenáší i na českou půdu, kde je útočištěm rodinná letní vilka Braunerových – bývalý mlýn v Roztokách. Zdenka zná dobře Moravu a má řadu vlivných přátel, kteří ji provázeli v mladších letech vesnicemi, známými účastí na Národopisné výstavě. Xavera Běhálková, Gabriela Preissová, prof. Josef Klvaňa, bratři z Hroznové Lhoty- malíř Joža a sochař František, z nichž první se píše krátce Uprka, druhý Úprka, další bratři -Mrštíkové z Diváků, s Hornáčkem ji seznámil geometr Jan Hudeček. Jako dcera z měšťanské rodiny a ze svých pobytů ve Francii vládne výbornou francouzštinou, kterou Rodin oceňuje a drží se v její blízkosti. Rád se jí vyptává na souvislosti v cestovní trase, informuje se o krojích, zvycích, technikách zdobení žuder, motivech výšivek. Všimli si toho i žurnalisté, že host

„málem zakopl, ale včas se vzpamatoval“.

Po návštěvě Blanska a Macochy se Rodinova suita rozmohla na 12 kočárů, v nichž jedou celebrity a dámy, na šohaje na koních (počet kolísá, ale stále je to početná družina) a večer ve vsích o krojované místní obyvatel, verbíře a zpěváky. Stále častěji je z Rodinových úst slyšet povzdech „Héllas“, ať už je to hlouček žen s dětmi nebo zaznívající zpěv při soumraku. O proverbské noci Rodin sleduje tanečnický a komentuje figury a cifry. V Hroznové Lhotě panuje stále ještě vedro, odpočívá a popíjí se ve sklípcích. Joža Uprka neskrývá obavy z následků a pobízí ke konzumaci jídla, zvláště masa, které zajistil zabíjačkou, všichni to přežijí ve zdraví.

Vídeň čeká, trochu uražená úspěšnou atmosférou v Praze. Opět Akademie, kde ukazuje Prof. Wagner práce žáků Kotěry a Plečnika, galerie, koncerty, kostely, večere u Sachra, proslovy, lidová kumštýrská slavnost v Prátru s obsluhou z košíků, přinesených obchodníky na rameni, kde si každý vybral, na co měl chuť. Pořadí si určovali hosté sami. Loučení opět velkolepé, evropské noviny plné Rodinových zážitků způsobují velkou změnu v jeho životě. Doma, kde nikdo není králem, získává renomé, oficiální návštěvy si podávají dveře, a s tematikou cesty přichází ke cti i malá země, Čechy s Moravou, její kultura, zvyky, slavnosti, význam - včetně knedlíků, na něž Rodin hned dává recept. Na otázku, jak se ta cesta zrodila, proč jel tam a ne do větších zemí, Rodin odpovídá, že na to stačil jeden člověk - Mařatka. Cesta trvala od 29.5. do 2.6.1892.

Ještě dlouho, kdykoliv se tančil verbunk, se vzpomínalo na Rodina, kterou cifru a figuru by ocenil, řešily se technické otázky, jak kultivovat ten či onen výskok, pózu či obsah, který by ho nadchl. Na těchto vzpomínkách se podíleli oba Uprkovci, kteří také hledali cestu a inspiraci v Rodinových pracích. Ale to už je vyprávění, důkazy jsou dodnes už jen v kráse a existenci nehmotného kulturního dědictví, zvaného verbuňk.

Barbora Čumpelíková

Oslava verbuňku **na lednové besedě Krůžku**

Kdo přišel na lednovou besedu Krůžku a je milovníkem slováckého verbuňku, nelitoval. S organizační pomocí Jožky Šenka byl na besedě tento tanec prezentován nejlepšími verbíři Slovácka. Podluží zastupovali Ruda Tuček a Štěpán Hubačka, Uherskobrodsko pak Jožka Bazala s Erikem Feldvabelem. Všichni jmenovaní hovořili o historii a současnosti verbuňku a především o svém vztahu k tomuto tanci. Promluvil také Lád'a Vašek, který stál u zrodu strážnické verbířské soutěže. V tanečních ukázkách pak všichni dokázali, že první může být sice jen jeden, přitom ale jak relativní je vítězství v prestižní strážnické soutěži. Soutěžní rivalové Jožka Bazala a Ruda Tuček jsou prostě oba výborní a v podstatě nesrovnatelní. Je osudovou náhodou, že se v jedné generaci narodili dva tak skvělí verbíři a vždy proto jeden musel zůstat druhý. Jožka Bazala uvedl, že co se nepodařilo ve Strážnici jemu, docílil jeho žák, několikanásobný vítěz soutěže Erik Feldvabel. Neboli, jak říká známé tvrzení: dobrý je ten učitel, jehož žák překoná. Zároveň je ovšem pravdou, že verbuňk je natolik individuální projev, že porovnávat kvalitu všech předvedených výkonů je obtížné a hlavně zbytečné. Důležité totiž je, aby slovácký verbuňk žil. Nepřímo to připomněl primáš naší muziky Martin Sochor, když prodlužující se povídání o verbuňku přerušil slovy: „O verbuňku by se ale nemělo jen vykládat, měl by se hlavně tančit.“ Snad popularitě verbuňku napomůže i jeho zařazení na seznam kulturního dědictví UNESCO, které pravděpodobně zvýší zájem o tento tanec.

Za pražský Slovácký krůžek se pořadu zúčastnila nejen již zmíněná muzika, v úloze moderátora pořadem Jožka Šenk, ale také naši výteční verbíři Roman Sedlář a Jožka Bobek a svým výkonem přispěl i mužský sbor Krůžku. Zmínit musím ještě profesionální pomoc Richarda Kristyána z mladé chasy, který zapůjčil, dovezl a bez zaváhání ovládal audiovizuální techniku, díky níž bylo možné promítnout řadu historických filmových ukázek verbuňku.

Kdo na lednové besedě chyběl, mohl vše „dohnat“ 19. dubna v divadle U hasičů, kde se sešla podobná „partyja“. Tož, verbíři, ať nám to ještě dlouho a dobře skáče a nestaneme se jen světovou památkou!

Mirek Marada

Verbuňk v divadle „U Hasičů“

Milovník či milovnice slováckého verbuňku mohli v sobotu 19. dubna 2008 v divadle „U Hasičů“ (pokud sehnali lístky) vychutnat neobyčejnost tohoto mužského tance, který se dokonce stal první nemateriální památkou naší země v rámci světového kulturního dědictví pod patronací UNESCO.

Autor pořadu, Ruda Tuček, jakoby navázal na lednovou besedu Slováckého krúžku, kde se prezentovali nejlepší verbíři Podluží a Uherskohradištska. Ze Slováckého krúžku pak verbíři regionu Kyjovska a Uherskobrodsko, jak o tom píše ve svém článku ve Vědomosti Mirek Marada. V divadle byly tedy pod režijní taktovkou zkušeného Davida Pavlíčka předvedeny typy slováckého verbuňku z okolí měst Strážnice, Kyjova, Hustopeče, Ždánic. Uherskobrodský a uherskohradištský verbuňk a nakonec podlužácký z okolí Břeclavi.

Každý zmiňovaný typ verbuňku v podání verbířských legend (Tuček, Bazala, Vozár...) a jejich pokračovatelů byl poezií beze slov.

Jednotlivé verbířské etudy velmi pěkně doplnily taneční páry Slováckého krúžku. Kyjovská skočná ve zdařilém podání Romana Sedláře a Marcely Kroftové, Mirka Marady a Majky Možíšové. Důstojně tančené strážnické danaje v podání trojice Petr Strachota s Marcelkou Strachotovou, Honza Roháč s Maruškou Mlynaříkovou a samozřejmě Martin Sochor se svou ženou Mirkou byly pozvánkou na blížící se Strážnické slavnosti. A nakonec si verbíři z Lipovjanu mohli „oprubovat“ taneční umění dalších tanečnic našeho Krúžku - Lucky Stuchlíkové, Aničky Minaříkové, Gábiny Hájkové a Petry Slámové v tanci sedlácká, kterou sólově uvedli manželé Jana a Vláďa Ulčarovi a Ondra Sameš s Vladkou Müllerovou.

Hudební doprovod verbířům a tanečním párům byl opět legendární - totiž Burčácký. Tato cimbálovka, kterou primášuje Fanoš Ilík-Holmes nechybí nikde tam, kde je srdce tanečníků a tanečnic naladěna na společnou strunu slovácké písničky.

Na závěr pak vystoupili dětští verbíři - potomci verbířských legend - aby připomněli, že verbuňk svojí taneční mimořádností oslovuje i dětskou generaci.

Setkání s verbuňkem, jako mimořádnou taneční událostí, je vždy svátkem. Je-li toto svátečno podtrženo atmosférou divadla, pak je divákovi jasné, že verbuňk je opravdu naše mistrovské dílo.

Josef Bobek

Čí sú hody? – Naše!!!

Podzimní čas přináší, kromě hrabání listí, splínu, mokra a zimy i radovánky. Chvilí poté, co skončí čas vinobraní, přichází doba hodování. A nejinak tomu bylo i v listopadu 2007, kdy náš Krůžek pořádal tradiční Kateřinské hody.

A nebyly to hody ledasjaké. Tentokrát byly opravdu výjimečné. Po letech, kdy se v krůžku střídaly hody kyjovské a strážnické (s jednou výjimkou, kdy jsme se podívali jak se hoduje v Březolupech a Tupesách), nás čekaly hody brodské.

Největší zásluhu na tom měl samozřejmě stárek – tentokrát jím byl Petr Smetana, stárkou a oporou v tom „všem starání“ mu byla Lucka Stuchlíková.

Hodům, tak jako každoročně, předcházela pečlivá příprava. Mužská část hodovníků pilně zkoušela zpěv (za silného vlhčení hrdélek) a ta ženská zase pilně tvořila růžičky, aby bylo čím řádně vyzdobit sál. V den hodů jsme byli pozváni ke stárkovi domů, abychom řádně nasákli hodovou atmosféru a „naladili“. Maminka – tedy paní Smetanová – se činila v kuchyni, a tak na nás čekala hora řízků a bramborového salátu, stárci se starali a zajistili spoustu výborných koláčků a vína bylo také dostatek. Je téměř neuvěřitelné, kolik se nás vešlo do malinkého Petrova bytu, jistě však je, že tam bylo velice útulno a když nastal čas na přesun do Gongu, vůbec se nám odjet nechtělo.

V Gongu nás čekala spousta práce s přípravou sálu a pohoštění (tady jako vždy děkujeme všem „služebně starším“ členkám krůžku za pomoc). Bylo také samozřejmě třeba vyzkoušet program, a než se kdo nadál, byl tu večer a už se zpívalo naostro.

Snad vše se povedlo jak mělo – stárci požádali o povolení hodů, hody byly povoleny, stárek si „skočil“ verbuňk, všichni jsme si zatančili brodské, nechybělo pozvednutí stárka a stárky na židlích a pak již následovala bujará zábava. Chtělo by se napsat až do rána, ale bohužel o půlnoci byl konec. Každá radost však někdy končí, můžeme se tedy těšit na hody příští.

Sál byl sice zaplněn o něco méně než v minulých letech (netroufám si říct proč), nálada však byla výborná! Tedy zase za rok: „Čí sú hody? – Naše!“

Radka Šplíchalová

Atrium – koncertní a výstavní síň - **30. října 2007.**

V šatně ladí slivovicí pana Martina Zálešáka a doneseným vínem jmenovaný, Martin Hrbáč, paní Eva Grombířová, 12 vybraných zpěváků SIK a uklidňuje se nervózní Soňa. O poschodí výš dolad'uje pedant Jiří Janoušek se svojí muzikou. Dlouhodobé sychravé počasí zapracovalo na hlasívkách našich sólistů – proto ta Sonina nervozita. Dolad'ujeme a dolad'ujeme. Moderátor večera nás nechce, jako údajně úplně profláknuté v tomto místě, ani představovat. Při pohledu do sálu je zřejmé proč je narváno a náš SIK má jasnou převahu.

Večer začíná Ňorkovým verbuňkem, následuje vkusné, zasvěcené představení každého z hlavních protagonistů programu před jeho prvním číslem – je jasné, že se touláme na Hornácku, dozvídáme se další střípky do mozaiky vědomostí o slavných pěveckých rodech, i to že CM Martina Hrbáče 3x vystupovala spolu s Čechomorem a hlavně se těšíme nádhernými písničkami poctivě přednesenými těmi nejpopovolanějšími. První polovinu programu uzavíráme vojanskými písničkami my. Mistr Hrbáč při našem odchodu ze sálu uznale poklepává smyčcem po houslích – kluci povedlo se.

Z druhé půlky toho moc z vystoupení majstrů nemáme, protože účinkujeme již v průběhu druhé poloviny programu. Vystupujeme s písničkami o víně a mistr Hrbáč nešetří pochvalou na adresu Tondy Housky za Mesiáše (to ještě neví, že Tonda je nachlazený a umí ho ještě o něco výš). Verbuňkem burcujeme publikum a sál aplauduje. Vzpomínkovou jak jsme ztratili kamaráda na hodech naše oficiální vystoupení končí, Soňa se už konečně usmívá. Směsicí improvizovaných sedláckých zpívaných s chutí společně všemi účinkujícími spolu s publikem končí nádherný pohodový večer. Užil jsem si ho a jsem přesvědčen že se mnou i všichni přítomní.

Bruno Vognič

Ten vánoční čas...

Zastavení první – oblíbená vánoční beseda 12. prosince v KD GONG. Dominovala jí tradiční vánoční hra, ve které k naší potěše čím dál více vystupují děti našich krůžkařů. Jako každý rok milá, povedená, hojně navštívená, veselá. Letos obohacená o vystoupení krojovaného mužského sboru a trochu rozverná zásluhou dvoustých narozenin našich tří králů, takže oslavenci málem ostrouhali. Besedy se zúčastnil mezi hosty i vyslanec – rada Rumunské republiky, velký fanda slováckého folklóru, který inicioval zastavení druhé, manželé Dostálovi pak zastavení třetí.

Zastavení druhé – kulturní středisko Rumunské republiky 18. prosince. K prasknutí nabitý sálek v prvním poschodí hostí příznivce rumunské kultury. Koná se vánoční besídka, hlavním aktérem je dívčí sbor z Bukurešti. Mezi hosty je i nepočtená (15ti členná) skupinka našich krůžkařů. Děvčata za doprovodu kytary a ? tarogáta předvedla vedle rumunských koled vánoční repertoár celé Evropy a sklídila zasloužený aplaus. Na závěr – bez jakéhokoliv varování pan rada uvedl překvapení večera, kterým jsme k našemu zděšení byli my. Naštěstí Tonda Houska má vždy „na to“ a závěr první části večera byl v naší režii.

Po občerstvení a ochutnávce několika vzorků rumunských vín a pálenky jsme rozjeli neformální zpívanou besedu v jejíž závěr došlo i na výuku českých písniček. Pan rada nás opětovně pozval na květen na parník a s tímto jsme se pro rok 2007 rozloučili.

Zastavení třetí iniciovali manželé Dostálovi. Jejich zásluhou 22. prosince vstáváme už v 5,30 hod. (moje naděje, že si to Anička přece jenom rozmyslí vzaly za své). V 6,30 již stoupáme mrazivým předjitřím ránem silně ojiňnou alejí. Pod nohama křupe sníh, cestu vymezují svíčky zapálené betlémským světlem a my šlapeme na magickou horu Říp. Tma. Tušená cesta. Tlumené hovory – magie času i místa a očekávání navozují mimořádnou atmosféru. Ze tmy se vynořuje perníková chaloupka (jindy hospoda pod vrcholem Řípu) a obrysy rotundy. Do toho se rozezní zvony – zvoníkem je náš přítel - krůžkař pan Dostál. Hrstka lidiček se zdraví, zpěv a varhany zní tlumeně do kraje – to jsou roráty 2007 na Řípu.

Manželé Vogničovi

A je to tu zase

Poslední beseda roku ve znamení Vánoc a všeho co k nim patří. Krúžkaži se scházejí, zdraví se usměvem, rukou a často i vínem. Na jevišti se ještě dozkušuje, procházejí se jednotlivá čísla na kterých se každoročně podílí stále více z nás, muzika ladí, v šatně Jožka trénuje na trubu, jejíž zvuk doplňuje cinkání skleniček nahrazující vánoční rolničky. Program nám přišla stejně jako loni oživit Muzička Rosénky v čele s Martinem Sochořem mladším, naše krásné dcérky budou opět zaříkávat za mládence, jak by na každou nestál zástup. Ovšem tenhle rok nejsou samy, kdo se bude snažit o přízeň svatého Ondřeje. Program pak završí již bezesporu klasická Vánoční hra včetně příchodu vážených mudrců z východu, kterou následuje společný zpěv koled. Ač je tady každý rok ve více či méně upravené podobě, stále se na ni schází více lidí, než je "roční besední průměr". A snad jich letos opět přijde víc, protože do ní stále dáváme, co je vystoupením v krúžku vlastní: radost, hravost a upřímost projevu, která zacílí případně drobné trhlinky v paměti či chvilky, kdy se něco nepovede úplně podle původních představ. A komu za tu vánoční náladu můžeme poděkovat? Přeci všem, kteří si v uměle zrychleném předvánočním čase našli chvíli, aby sobě i Vám udělali radost. Ale hlavně Mirce Sochorové, která opět celý program dávala dohromady. A protože za chvíli začínáme, posaďte se a užijte si to.

Ondřej Sameš

Výstava vín

Po roční absenci jsme se letos rozhodli pokračovat v tradici výstav vín s ochutnávkou - koštem. Letos to byl v pořadí již 12. ročník. Útočiště jsme našli v KD Barikádníků ve Strašnicích, kde jsme pořádali jedny z prvních výstav. Přístup managementu a personálu KD byl k našim potřebám vstřícný a vyhovoval našim požadavkům.

Stává se již dobrým zvykem, že se naše chasa zapojuje do přípravy a nechybí ani při nalévání vzorků - a že bylo z čeho vybírat. Prezentovali jsme 418 vzorků od 150 vinařů a vinařských firem z Moravy a Čech. Bílých vín se sešlo 264 vzorků z 15 odrůd, červených 151 vzorků z 12 odrůd a 3 vzorky tvořila medovina. Někteří vystavovatelé nám ochotně přispívají svými vzorky všechna ta léta, co výstavy pořádáme, z čehož lze soudit, že jsme se dobře zapsali do jejich podvědomí a to nás všechny může jen těšit.

Výstava proběhla v poklidné atmosféře, kterou podtrhla naše muzika a navodila příjemnou náladu všem přítomným. Přece jen, je krása, když se spojí dvě tak úžasné záležitosti - dobré víno a pěkná písnička. O oblíbenosti této akce svědčí i počet návštěvníků. Letos jich bylo téměř 300.

Děkují všem, kteří se nějakým způsobem podíleli na zdárném průběhu celého odpoledne.

Těšíme se, že i příští košt bude ve znamení dobré pohody, dobrého vína, krásných písniček a proběhne přinejmenším tak, jako proběhl ten letošní.

Jana Ulčarová

Redakční poznámka:

Výstava vín je vždy velkou kolektivní akcí SIK. Skromnost autorky jí nedovolila uvést, že největší díl práce na zdaru této náročné akce odvedla rodina Ulčarova. Vládá vedle toho, že se celé akce organizačně ujal, sehnal prostory pro uložení vzorků, místo výstavy samé, zpracoval rozpočet akce, spolu s Honzou Roháčem navštívili moravské vinaře a svezli výstavní vzorky, převezl víno do KD, dal dohromady spolupracovníky pro přípravu katalogů, rozlévání vína a... Jana, autorka příspěvku strávila nekonečné hodiny telefonickým vyjednáváním s dárci, podílela se spolu s manželem na celodenní přípravě vzorků při popisování lahví a zpracování dat pro katalog a nakonec spolu s ním připravovala vzorky na stoly v KD i odstála hodiny při rozlévání vína, pravděpodobně i uklízeli sál.

Náš dík za uspořádání nám všem milé akce si zaslouží samozřejmě i další desítky obětavých pomocníků, které bylo více či méně vidět, a třeba i nevidět.

Z dějin na Slovácku 6

18. století – století reforem

Za krále Karla VI. (1711 – 1740) pokračovala násilná rekatolizace obyvatelstva, ale ve státní správě se začaly projevovat náznaky reforem. Roku 1714 byla Morava rozdělena na 6 krajů (Slovácko patřilo pod kraj Hradištský), v jejich čele stáli krajští hejtmani z řad šlechticů. V roce 1726 byl vydán poštovní řád a poštu získalo každé větší město. V roce 1727 se z vojenských důvodů začaly stavět císařské silnice.

Karel VI. neměl mužského potomka a proto roku 1713 vydal tzv. „pragmatickou sankci“, podle níž se měla královnou stát jeho dcera Marie Terezie. To po jeho smrti vzbudilo odpor sousedních panovníků, kteří si z nejrůznějších příbuzenských vztahů činili nárok na český trůn. Odtud vznikaly války, za nichž např. bavorský kurfiřt Karel Albrecht obsadil Prahu a dal se korunovat českým králem (1741 – 1743). Saský kurfiřt August III. se měl stát „moravským králem“. Prusům se podařilo obsadit Slezsko a Kladsko. Roku 1742 obsadili Prusáci na 8 dní i Kyjov; musel se vyplatit částkou 3 000 zlatých. Roku 1748 byla nepřítelství ukončena, panovníci pragmatickou sankci uznali. Avšak v sedmileté válce (1756 – 1763) Prusko získalo Slezsko a Kladsko definitivně.

Nástupce Marie Terezie, její syn Josef II., výrazně centralizoval státní správu na úkor zemské správy, v níž šlechta prosazovala své vlastní zájmy třeba proti potřebám císaře. Kraje vykonávaly dozor nad veřejným pořádkem, dozíraly na cechy a trhy, spravovaly císařské silnice. Josef II. zavedl sčítání obyvatelstva a dobytka. Zjištění stavu obyvatelstva, zejména mužů, mělo dát přehled o možných vojácích (proto se uvádělo, je-li muž zdravý, nemá-li tělesnou vadu, není-li živitelem rodiny aj.) Soupis tažného dobytka dával přehled o tom, zda v čase války bude mít armáda k dispozici dostatek potahů. Soupis dobytka zjišťoval rezervy pro zásobování armády i sumu, kterou to bude v případě rekvizic stát, protože odvod dobytka měla armáda platit.

6.1 Život na vesnicích

Osmnácté století bylo dobou největšího útisku poddaných na vesnicích. Obce musely vrchnosti platit tzv. úrok; např. Vlčnov na sv. Jiří (24.4.) odevzdával 93 zlatých a na sv. Václava (28. 9.) 86 zlatých, 11 hus, 402 slepic, 2707 vajec, ženy musely upříst 280 liber příze. Také

jednotlivci měli vůči vrchnosti platit úrok; podle úrodnosti a velikosti pozemků platili 20 – 50 zlatých daně státu, vrchnosti 2 – 5 zl., 2 – 4 slepice, ½ – 1 kopy vajec, dávky z vinohradů. Dále museli robotovat: pololánici ¾ roku po 3 dnech týdně s potahem, ze ¼ lánu 2 dny týdně s potahem nebo 4 dny pěšky, domkáři, podsedníci 1 – 2 dny pěšky, ale od dubna do října 2 – 3 dny pěšky, podruzi 1 den týdně pěšky. Někdy byly roboty vyčísleny ve dnech za celý rok; např. poddaní města Kyjova (v Bukovanech, Vřesovicích, Kelčanech) měli povinnost robotovat 156 dní ročně s potahem (pololánici), podsedníci 156 dní, chalupáři 104 dní. Na robotu si poddaní stýskali i v písních:

Ořechovčí páni,
ja, šak vás Pánbů sklóní,
dyž nechcete púšcat,
až klekání zvóní.

Počkejte, pánové,
ej, půjdú na vás dňové,
že vám budú chutnat
šišky otrubové.

Až klekání zvóní,
ej, až je deset hodin,
Ořechovčí páni,
co by do vás hrom bil.

Šišky otrubové,
ej, maso erteplové,
počkejte, pánové,
přídú na vás dňové.

Maso erteplové,
ej, polévka kmínová
počkejte, pánové,
přide na vás chvíla.

Nevolnictví a roboty vedly k častým povstáním zemědělského lidu, zejména v Čechách; povstání byla potlačena. Novým robotním patentem z r. 1775 byly povinnosti poddaných stanoveny úředně, ale poddaní se mohli rozhodnout sami, budou-li povinnosti plnit podle starých nebo podle nových předpisů.

V 18. století se vesnice postupně obnovovaly. Třeba Lovčice, které měly po třicetileté válce jen 22 obydlených domů a přitom zcela jinými rody než před Bílou horou, měly roku 1749 již 159 osídlených domů. Na buchlovském panství byly založeny nové osady Stupava, Staré Hutě, Salaš. Pustou Čejč obnovil r. 1762 František Lotrinský (manžel Marie Terezie, majitel panství) tím, že dal postavit 30 domů, dodal do nich nářadí, dobytek a pro rodinu živobyčí na ½ roku a usadil v nich 13 slováckých a 17 francouzských rodin. Zato musela každá rodina zaplatit 265 zlatých ve 20 ročních splátkách po 13 zlatých 15 krejcarech.

Dále platili roční úrok 12 krejcarů, ale už nedodávali slepice, vajíčka a jiné dávky, neměli robotu.

Válečné události a léta neúrody vedly často k ozebračování rolníků a k jejich zadlužování často u lichvářů. K překonání takových potíží nařídil Josef II. r. 1788 zřídit tzv. **kontribučenské obilnice**. Každý, kdo měl ornou půdu, musel po 3 roky dodávat do obecní obilnice 1/3 osiva ječmene, žita, pšenice a ovsu potřebného k osetí svých polí; za 3 roky vznikla tak zásoba, která mohla v případě potřeby sloužit k osetí všech polí; kdo potřeboval, mohl si osivo vypůjčit, ale po sklizni je musel vrátit i s úrokem. Zásoba se tak trvale udržovala a zachraňovala obce od nouze v letech neúrody a živelních pohrom. Případné přebytky se mohly prodat ve prospěch obce.

Zrušení nevolnictví. Růst hospodářství, rozvoj stavebnictví, řemesel, obchodu, manufaktur vyžadoval nové pracovní síly, které však byly na vesnicích vázány poddanstvím. Roku 1781 uvolnil Josef II. tyto síly zrušením poddanství. Dosavadní poddaní na vesnicích mohli nyní svobodně, bez souhlasu vrchnosti, odcházet do měst, do zaměstnání, do učení, na studia. To vedlo k přílivu Čechů do poněmčených měst, na školy i univerzity, bylo počátkem národního obrození. Roboty však zrušena nebyla; robotou se rolníci odměňovali pánovi za to, že jim kdysi dávno jeho předci poskytli půdu k obživě.

Šlechta. Roboty usnadňovala šlechtě výstavbu honosných sídel. Původní obranný charakter hradů a tvrzí se postupně obohacoval o reprezentační úpravu vnitřních prostor malířskou a sochařskou výzdobou. Když však hrady ztratily svůj obranný charakter, přenášela šlechta svá sídla do přístupnějších prostor a dávala jim reprezentační charakter. Nejprve to byly úpravy a sídla renesanční (Milotice, Ždánice, Veselí, Strážnice aj.), ale i ta byla nakonec upravována v barokním slohu. Ten charakterizovaly sály, zabírající více pater, knihovny, sály tereny, vnitřní štuková výzdoba, tapety, obrazové galerie, úpravy parků. Bez návaznosti na předchozí stavby postavili Petřvaldští barokní zámek v Buchlovicích.

Města. Ve městech se začala rozvíjet výroba; bohatí měšťané získávali i statky, byli za úplaty i povyšováni do šlechtického stavu s erby, ve městech si stavěli honosné domy. Staré kostely přestavovali v barokním slohu. Z klášterů vyniká barokní přestavba kláštera velehradského, v 15. století vypáleného Husity.

6.2 Školství

Během 18. století narůstaly prvky manufakturní výroby; praktici bez teoretického vzdělání nestačili na nové úkoly a museli být nahrazováni techniky ze zahraničí s hlubšími znalostmi. Změny ve správě státu a vytvoření pravidelné armády vedlo k potřebě úředníků a důstojníků s určitým vzděláním. Znalost čtení, psaní a počítání se jevila důležitá i pro venkovské obyvatele, aby s nimi mohli snadněji jednat úřady a byli z nich i lepší poddůstojníci. Proto se začínala věnovat pozornost výuce ve školách a školství se reformovalo od škol vysokých až po elementární. Rakouské mocnářství bylo přitom prvním státem v Evropě, který začal řídit školu centrálně, pomocí celostátně platných nařízení a zákonů.

Z první poloviny 18. století známe stížnosti univerzit na nedostatečnou přípravu vstupujících posluchačů z matematiky. Univerzita proto musela na filozofické fakultě, která připravovala pro fakulty teologickou, medicínskou a právnickou, začínat čtením a psaním čísel, početními výkony s přirozenými čísly a pak i se zlomky atd.; univerzita suplovala tedy dnešní základní školu.

Takový stav výuky vyplýval z vyučování na pětiletých jezuitských gymnáziích; ještě roku 1735 nebyla na nich matematika vůbec zařazena. Teprve roku 1752 byla při jejich úpravě zařazeno početní umění v rozsahu odpovídajícím šesti třídám dnešní základní školy. A to se přitom od první třídy vyučovalo vše jen latinsky. Lépe o matematiku pečovali piaristé na tříleté přípravce pro gymnázia. V přípravce byli v první třídě žáci, kteří se učili číst (*legentes*), ve druhé třídě psát (*scribentes*) a ve třetí třídě byli aritmetici (*arithmetistae*). Podrobnější pokyn stanovoval, že úkolem této třídy bylo, aby žáci za jeden rok byli vycvičeni nejen ve všech druzích praktické aritmetiky, ale uměli také všeliké listiny napsati a pak mohli v každé úřadovně povinnosti kancelářské a hospodářské zastávati (samozřejmě latinsky). I když v královské městě Kyjově sídlili od roku 1710 v klášteře s kostelem kapucínů a vedli i školu, radní Kyjova je ve vedení gymnázia roku 1760 nahradili piaristy. Postavili pro ně nový klášter i kostel.

Stalo se zřejmé, že gymnázia nesplňují potřebu vzdělávání celého národa, nebylo také účelné, aby až na gymnázium se žáci učili číst a psát a to od počátku jen latinsky, jazykem vzdělavců.

Marie Terezie se začala zajímat o úroveň školství. A dospěla k velice tristnímu zjištění. Školy zřizovaly samy obce jen podle zájmu samotných rodičů. Do jakés takés školy posílal své děti jen ten, kdo chtěl, aby se jeho potomek domohl nějakého postavení. Ve školách, pokud existovaly, učili jako ve vedlejším zaměstnání místní řemeslníci a vysloužilí vojáci, obvykle jen čtení a psaní. I v Brně učily v pokoutních školách podle zjištění jakési ženštiny a to jen náboženství.

Čestnými výjimkami byli učitelé, schopní muzikanti, kteří hráli na varhany v kostele, vedli kostelní sbor a sami třeba skládali církevní hudbu. Takovým kantorem na Slovácku byl v 18. století Josef Schreier v Bílovicích u Uh. Hradiště. Napsal nejen českou mši vánoční, ale i dvě lidové opery či spíše hry s se zpěvy (ariemi), provozované v kláštorech. Jiným hudbymilovným kantorem byl Martin Pomykal z Boršic u Hluku (narozen tam v č. 29 okolo roku 1683, zemřel 1751); pro literátský kůr (zpěváky v kostele) napsal v letech 1727– 1733 boršický kancionál s četnými malovanými ozdobami.

O stavu školství měly podrobně vypovídat vyžádané zprávy z krajů. Ze zaslaných dotazníků (nepřišly odevšad, ze Slovácka je neznám) např. vyplynulo, že ve dvou slezských knížectvích bylo 240 obcí a 8 měst, ale jen 30 škol s učitelem, ze 25 000 dětí chodilo do školy jen 1600. V Opavě byla pro 500 místních dětí jediná škola, ale žáků měla jen 41. Na panstvích kolínském a poděbradském ve většině obcí škola chyběla, polovina existujících učitelů neovládala počty vůbec, nebo jen některé početní výkony.

K nápravě stavu zavedla Marie Terezie roku 1774 **povinnou školní docházku**. Začínala v šesti letech stáří dítěte a byla trojtřídní, do každé třídy chodili však žáci dva roky. Při malém počtu žáků v obci chodily všechny děti třeba všech šest let společně do jedné třídy a učil je po celou dobu ve třídě jediný učitel. V takové ménětřídní škole měl učitel ve třídě několik oddělení podle věku a úrovně žáků a učil je střídavě. Teprve tehdy, měla-li škola více než 100 žáků, měl učitel právo na učitelského pomocníka a mohl žáky rozdělit alespoň do dvou tříd; v jedné učil sám, ve druhé pomocník.

Tyto školy se nazývaly triviální; triviální nemělo však dnešní poněkud znevažující význam, znamenalo tři směry či cesty (trivium) vzdělání: čtení, psaní, počítání. Ale v zájmu jednotnosti vzdělání v mnohonárodním rakouském státě se vyučovalo v němčině; jen v první třídě ryze českých míst bylo povoleno začínat na triviálních školách

výuku česky, ovšem s cílem co nejdříve naučit žáky němčině. Ve městech byl ke třem oddělením triviální školy přidán čtvrtý běh a vznikla tak škola hlavní, německá již od první třídy. Ten její čtvrtý běh byl zaměřen prakticky pro potřeby řemesel a obchodu.

Tato školská reforma se např. v Kyjově projevila tím, že nižší piaristické gymnázium bylo roku 1775 změněno na hlavní školu. Hlavní školy vznikly také v Uherském Hradišti, Strážnici, Mikulově, Hustopečích; z hlavních škol bylo možné přejít na gymnázia ve Strážnici a v Mikulově.

Při některých hlavních školách byl připojen navíc tříměsíční až půlroční kurz pro přípravu budoucích učitelů triviálních škol; taková škola se nazývala vzorná škola hlavní neboli normální a byla v hlavních městech jednotlivých zemí, pro Moravu v Brně.

Pro potřebu škol vydával stát i učebnice a k nim metodické příručky; byly určeny především pro učitele, žáci je obvykle neměli. Ti psali měkkými kamínky na břidlicové nebo plechové černě natřené tabulky (ještě roku 1929 !), napsané mazali vlhkou mořskou houbičkou nebo hadříkem. Až ve vyšší třídě měli v lavici zapuštěný kalamář s inkoustem a psali seříznutým husím brkem na papír. Pan učitel musel mít nožík-perořízek, kterým brka přirezával. Ocelová pera do násadek vznikla až v 19. století.

6.3 Náboženská svoboda

Tvrdá protireformační opatření ještě v 1. polovině 18. století začala být nevýhodná pro státní správu. Stát potřeboval z cizích zemí protestantské odborníky, chtěl obchodovat s nekatolíky, ale jejich náboženské přesvědčení bylo v rozporu se zákony Rakouska. Marie Terezie, její spoluvladař syn Josef a pak sám jako Josef II. začali postupně omezovat tuhý protireformační režim. Josef II. zrušil např. r. 1773 jezuitský řád, zrušil listky od faráře, kterými museli poddaní své vrchnosti dokazovat, že byli u velikonoční zpovědi. Zakázal koniášovské prohledávání domů, zabavování nepovolených knih a jejich pálení.

Nakonec roku 1781 vydal **toleranční patent**, kterým byla oficiálně zavedena náboženská svoboda. Ale! Svoboda vyznání se týkala jen luteránů, kalvinistů, pravoslavných a židů. Netýkala se husitů, českých bratří a dalších křesťanských sekt. Patent vycházel z toho, že náboženství je soukromou věcí každého člověka, ale jen soukromou věcí, povoloval provádění náboženských nekatolických obřadů jen

uvnitř v rodině, nikoliv na veřejnosti. Nekatolíci nesměli mít své kostely; když už jich bylo v určitém obvodu alespoň 100, mohli žádat o povolení vlastní modlitebny; ta však nesměla mít věže se zvony, muselo se do ní vcházet přes vchod do obyčejného domu, vchod nesměl ničím, např. výzdobou, naznačovat, že jde o náboženský objekt. (Na Slovensku měli nekatolíci povoleny i kostely, ty však musely být postaveny jen ze dřeva, bez jediného hřebíku; to však slovenské tesaře neomezovalo, na východním Slovensku je mnoho krásných dřevěných kostelů, splňujících uvedenou podmínku.)

Křty, svatby, pohřby mohl a musel vykonávat jen katolický kněz, protože vedl příslušné matriky pro stát, v němž státním náboženstvím zůstalo náboženství římskokatolické. Navíc; kdo se chtěl přihlásit k evangelické církvi, musel nejprve 6 týdnů chodit ke katolickému faráři na katechismus; úkolem faráře bylo zřejmě přesvědčovat odpadlíka, že jediným samospasitelným náboženstvím je náboženství římskokatolické. Přes jiná další omezení byl sám císař Josef II. nepříjemně překvapen tisíci přihlášených nekatolíků, i když jich bylo jen kol 50 000, tj. 1% obyvatelstva.

Katolíci nesli patent nelibě, protestantům nadávali berani; pohřby nekatolíků na hřbitovech se konávaly v noci, někde katolíci na hřbitově protestanty z hrobů v noci vykopávali a zahrabávali mrtvolky za zdí hřbitova.

Josef II. dále zrušil na Moravě 33 mužských a 6 ženských klášterů žebravých a modlících se mnichů a jeptišek, mezi nimi i klášter velehradský. Zdůvodnil to tím, že vysávají peníze jen pro svůj pohodlný život a nic za to společnosti nedávají. Ponechal jen ty kláštery, které se staraly o nemocné, o chudé, vedly školy; zvláště si vážil piaristů. Třeba strahovský klášter v Praze nebyl zrušen proto, že premonstráti otevřeli svou rozsáhlou knihovnu veřejnosti; obohatili ji knihovnou a knihami ze zrušeného kláštera v Louce u Znojma. Tak byl zrušen i kapucínský klášter v Kyjově; jejich kostel na náměstí se stal farním kostelem. Zrušen byl i ženský cisterciátský klášter v Silničné u Žarošic. Do jejich kostelíka se sochou Panny Marie přicházelo v 17. a 18. století tolik poutníků, že pouť se svým významem rovnala pouti na Velehrad. Po zrušení kláštera (1784) přenesli sochu do kostela v Žarošicích, které se staly novým poutním místem k Panence Marii Žarošské (sobota po 1. září).

Takovými opatřeními podřídil Josef II. církev státu. Při návštěvě papeže ve Vídni, který chtěl císaře ovlivnit, Josef II. před ním ani

nepoklekl a jeho kancléř Kaunic papežovi dokonce ani ruku nepolíbil, nastavenou pravici mu jen potřepal.

Také Židé získali mnoho výhod; nemuseli již bydlet jen v ghettu, mohli veřejně obchodovat, mohli se ženit i mladší synové židů (do té doby se směl oženit jen prvorozený syn, druhorozený až v případě, že prvorozený zemřel), mohli své děti posílat do státních škol, ale jejich děti musely navštěvovat hodiny katolického náboženství. Židé si mohli kupovat i půdu, ale na získané půdě směli pracovat jen židé, nesměli si k obdělávání najímat křesťany, nesměli ji křesťanům dále pronajímat. Za tyto úlevy byli však nyní židovští mladíci odváděni na povinnou vojenskou službu aj.

Přes všechna tato omezení získal Josef II. označení „přítel kacířů veškerých“.

Jiří Mikulčák

Vzpomínka na obnovení kyjovské skočné

Abych popsal obnovení tance „skočná“, musím se vrátit hodně do minulosti, kdy jsem poprvé přišel do Slováckého krůžku v Brně. Bylo to v r. 1931, kdy jsem se dostal jako učeň do Zbrojovky v Brně. Tehdy chodili do krůžku ze Svatobořic: Karel Bimka – studoval veterinu, Frant. Rubecký – studoval medicínu a má sestra Vlasta – studovala na Pedagogické akademii. Často mě přemlouvali, abych také chodil do Slováckého krůžku, ale já jsem byl nesmělý, domníval jsem se, že Krůžek je společnost intelektuálů ze Slovácka, kteří se po vystudování usadili v Brně. Až v r. 1936, kdy jsem byl už přesvědčený, že půjdu na vojnu, jsem se rozhodl, že aspoň jednou navštívím Slovácký krůžek.

Bylo to o fašanku. Sloupový sál brněnského Stadionu byl zaplněn, veliká většina byla v krojích z celého Slovácka. Z Kyjovska tam byli v krojích jen K. Bimka, Fr. Rubecká (ý?) a moje dvě sestry. Kyjovsko se v brněnském krůžku nijak neprosazovalo. V tancích převládala hornácká sedlácká, strážnický danaj, podlužácká vrtěná a verbuňky. O kyjovské skočné nebyla ani zmínka, přestože ve výboru krůžku byl prof. Dr. Kolaja z Vlkoše a Arnošt Budík z Bohuslavic.

V únoru r. 1939 jsem se vrátil z vojenské služby. V té době již přicházelo na vysoké školy v Brně více studentů, avšak do Krúžku nechodili. Teprve po 15. březnu 1939 se národ probudil. Byly pořádány poutě na památná místa, a také mládež studující v Brně počala ve větším množství chodit do Krúžku, který měl to štěstí, že jeho činnost nebyla zakázána jako mnohým jiným spolkům. Musel však dodržovat přísná pravidla. Schůzky se nemohly konat jako volná zábava, ale pro každé setkání musel být vypracován program a předán na policejní ředitelství, a na besedu přišli dva policisté – jeden Čech a jeden Němec.

Jak takový program vypadal: ve 20 hodin muzika zahrála „Bánovce“, potom starosta krúžku přivítal přítomné a přečetl, co se bude podle programu konat. Potom některý znalec slováckých tanců s tanečnicí předvedl zpomaleně nějaký tanec, např. vrtěnou, pak v normálním tempu. Po této ukázce byli všichni přítomní vyzváni, aby si ten tanec zkusili. Chlapci se postavili před muziku, zazpívali nějakou táhlou píseň a pak píseň „do tanca“. Samozřejmě většina přítomných slovácké tance znala, ale regule musely být dodrženy. Tak se učily v krúžku všechny tance, jen kyjovská skočná se neobjevila. Žila jen v obcích severně od Kyjova v paměti některých starších občanů.

Tehdy učil na Masarykově universitě v Brně prof. Dr. Vladimír Úlehla a se svou druhou ženou – Marynou roz. Hradilovou z Moravan u Kyjova – chodili pravidelně do Krúžku. Když byly zavřeny vysoké školy, tak manželé Úlehlovi navštěvovali Kyjovsko a pátrali po starých písních a tancích. A tak se stalo, že v r. 1942 přednesl prof. Úlehla v krúžku popis „skočné“, a že jeho manželka může s některým chápavým tanečníkem tanec předvést. Tak se v brněnském krúžku začala nacvičovat také kyjovská skočná. Touto činností krúžku vznikla velká skupina mladých členů ovládajících všechny slovácké tance.

Výbor krúžku se počal zabývat, co s tím. Počal uvažovat o nějakém veřejném vystoupení. Nečekaně se naskytla příležitost. Manželé Úlehlovi měli také byt v Hradci Králové, kde paní Maryna měla taneční školu a kromě klasických tanců získala několik děvčat, která byla ochotna učit se slovácké tance.

Někdy po novém roce 1943 navštívili manželé Úlehlovi opět Slovácký krúžek a přednesli návrh, jestli by několik chlapců a muzika byli ochotni zajet do Hradce Králové a vystoupit s tamními děvčaty v programu „Národ v písni a tancích“, který vypracoval prof. Úlehla. Samozřejmě se nás přihlásilo víc, než bylo potřeba a musel být proveden výběr. A tak jsme jeli, muzika a devět tanečnic. V sobotu 11.4.1943

byla v rámci programu poprvé na veřejnosti provedena kyjovská skočná – po dlouhé době zapomenutí. Ironií je, že ne na Slovácku, ale v Čechách.

V té době se již také usilovně připravoval program Slováckého krůžku pro veřejné vystoupení nazvané „Slovácká lidová akademie“. Když se o tom dověděli manželé Úlehlovi, strhla se velická bouře. Obvinili krůžek, že jim ukradl myšlenku a tím se rozešli s brněnským krůžkem. V r. 1945 potom založili „Moravský soubor lidových tanců a zpěvu“ (podle J.M.Krista s názvem „Moravský taneční a pěvecký sbor“). V muzice tohoto souboru hráli Dr. Antoš Frolka, Vítězslav Volavý, Jura Petru, Kliment Navrátil a další.

Soubor brněnského Slováckého krůžku předvedl zmíněný program ještě v Kyjově, ve Vracově, v Hodoníně, v Otrokovicích a ve Zlíně. Pověst o úspěšném programu se rozšířila nejen na Slovácku, ale i v jiných městech tehdejšího protektorátu. Doba však již nebyla příznivá a výbor krůžku další pozvání s omluvou zamítl.

Říjen 2007.

Oldřich Krejčí, nar. 1914

Poznámka redakce: Tento text je převzat z dopisu O. Krejčího ze Svatobořic (nyní žijícího v Kyjově) našemu krůžku z 10.10.2007 jako reakce na pořad „Obnovená skočná na Slováckém roku v Kyjově 2007“, a také k doplnění referátu ve Vědomosti č. 38.

Fotografie na obálce Vědomosti

Tu rodinu na fotografii zatím neznáte. Zaujmou Vás na ní především kroje. Když totiž slyšíme o svatoborském (to po našem, po moravsku) kroji, vytanou nám na mysli děvčata v krásných pestrých krojích, s tureckým šátkem umně uvázaným kol hlavy, s obojkem kolem krku a na ramenou, s báněmi rukávců, se sukněmi natrčenými několika škrobenými spodničkami, krytými vzadu vyšívanou sukní a vpředu bohatě vyšívaným fěrtůškem, s navrapenými holínkami; však ten kroj byl na konci 19. století na světové výstavě v Paříži prohlášen nejkrásnějším lidovým krojem na světě. Ani šohaji se ve svém kroji nedali zahanbit. Avšak tento slavnostní kroj pro návštěvu kostela, na svatby, na zábavy během roku není vhodný pro denní nošení; na to je moc

drahý a choulostivý. A tak pro méně slavnostní příležitosti, na nedělní odpoledne, k návštěvám příbuzných apod. mají ženy i muži jednodušší stejnokroj (slyšel jsem i četl název rovnošat); v takovém kroji je i rodina na naší fotografii.

A ta rodina na fotografii není jen tak nějaká. Otec rodiny, tesařský polír Tomáš Krejčí, na počátku 1. světové války rozšiřoval na Kyjovsku letáky cara Mikuláše, který sliboval obnovení českého království včetně obou Lužic a Slovenska. Za tuto velezrádnou akci byl se šesti dalšími občany z Kyjova a Svatobořic odsouzen k trestu smrti. Život jim zachránili čeští poslanci ve Vídni. Prosadili pro ně milost a vězení od 10 do 20 let. Nový císař Karel jim pak roku 1917 udělil milost úplnou se zařazením na frontu. Tomáš Krejčí skončil první světovou válku až na francouzské frontě v německé armádě.

Za první republiky patřil Tomáš Krejčí ve Svatobořicích k organizátorům folklorního života při všech zvycích během roku. V roce 1927 spoluzakládal v Kyjově místní odbor „Sdružení přátel lidového umění a rázu Slováků“ a byl členem jeho výboru. Patřil k pokrokovým občanům, například prosazoval, aby pomník padlým ve Svatobořicích byl odhalen. (Protože však katolíci prosadili i svůj posvěcený, mají ve Svatobořicích pomníky padlým dva, jeden odhalený, druhý posvěcený. Pro umístění obou byl nevhodnější parčík před školou; pomníky tedy stojí u silnice ve dvou rozích parčíku.) Tomáš Krejčí zahynul při osvobozování Svatobořic za druhé světové války; když vyšel z úkrytu ve sklepě hodit krmení dobytku, smrtelně ho zasáhla střepina granátu vypáleného z fronty u ještě obsazeného Kyjova.

Jeho žena Marie šila a vyšívala kroje a do šesti sešitů velkého formátu si zapsala říkání při všech zvycích, svatbách apod.; z těchto zápisů čerpají folklorní pracovníci dodnes.

Dcera Vlasta studovala ve třicátých letech v Brně na pedagogické akademii, chodila do brněnského Slováckého krůžku a přivedla do krůžku i svého bratra. Odešla učit do menšinové české školy v tehdy německém pohraničí a po záboru Hlučínska učila v hanáckých Lošticích.

Ta podmračená dcera Drahomíra absolvovala kuchařsko-hospodyňskou školu „Světla“ ve Velkém Meziříčí (za první republiky proslavenou); stala se vrchní kuchařkou v uprchlickém táboře ve Svatobořicích. Tam se seznámila se svým manželem F. Nešporem, který za první světové války jako mladý odvedenec ihned přešel na ruskou stranu a v československých legiích byl nejmladším českým legionářem

v bitvě u Zborova; zůstal v Rusku, byl i rudoarmějcem, ale nakonec byl ze Sovětského svazu roku 1938 vypovězen.

To zvědavé nemluvně v náručí matky je mnohým nám známý Oldřich Krejčí. Už v době učení v brněnské Zbrojovce navštěvoval brněnský Slovácký krůžek. Se svatoborskou chasou ve spolupráci s Podlužáky se učil verbovat a ve třicátých letech přispěl k šíření verbuňku na Kyjovsku. Napsal o tom i článek do 2. čísla časopisu Folklor. I náš zesnulý primáš ing Kliment Navrátil, vítěz soutěže verbířů ve Strážnici v roce 1947, přiznával, že se naučil cifrovat ve Svatobořicích. V brněnské Slováckém krůžku byl Oldřich Krejčí 2 roky stárkem a s Marynou Úlehlovou v čele a s chasou Krůžku křísili k životu kyjovskou skočnou. Po válce si v našem pražském Slováckém krůžku našel nevěstu, rodačku z Kyjova. Na svatbě jim hrála muzika Krůžku, ale po ní se vrátili zpět do rodného kraje, do Kyjova. Na pražský Krůžek však nezapomněli, jezdili na moravské plesy, na oslavy 90. i 100. výročí Krůžku. V Krůžku oslavili v roce 2000 i svou zlatou svatbu. Na moravském plese v roce 2004 oslavil Oldřich Krejčí i své 90. narozeniny. V Kyjově patří manželé Krejčí ke stálým návštěvníkům všech folklorních akcí. Do souboru záznamů slováckých tanců pro strážnický Ústav lidové kultury natočili svatoborský starodávný slovenský (rozuměj slovácký tanec). Brněnská televize zařadila k 90. narozeninám Oldřicha Krejčího medailon a do folklorních pořadů zařazuje často vystoupení O. Krejčího.

Tož tolik osudů v jediné fotografii.

Jiří Mikulčák

Ždánické osmičky

Letos často slyšíme, jak jsou osmičky osudové pro naši otčinu. Shodou okolností tři ze šesti ždánských folklorních těles vznikla v letech končících na osmičku, tudíž letos jubilují. Jsou to: skvělý ženský pěvecký sbor Ženičky – dnes 18 robek, které se za 10 let propracovaly ve velmi vyhledávaný ansábl, který je ozdobou mnoha větších i menších regionálních akcí. Deset let působení oslavuje i cimbálová muzika Hradisko, která vystupuje převážně s ostatními ždánskými sbory, ale i samostatně. 20 let slaví Ždáníčánek, založený v roce 1988 ždánskou folklorní legendou panem Františkem Chalabalou. Je líhní a přirozeným dorostem pro dospělácké soubory.

Nejstarším jubilantem, i když nemá v rodném listu osmičku, ale datum 1. 3. 1983 je mužský sbor. Sbor nese silnou pečeť vlivu Jury Petru, „který jim do toho mluví“ od samotného vzniku. Ve své pětadvacetiny sbor čítá 16 zpěváků, má na svém kontě nespočet vystoupení včetně zahraničních, zdařilá CD „Hory ždánské“ a „Děťátko se narodilo“. Mužský sbor ze Ždánic (toto je jeho oficiální název) se vždy prezentuje téměř zapomenutými písněmi a mohutným projevem při kterém se třesou tabulky v oknech. Není náhodou, že chlapi dostali místo a vystupovali denně v průběhu Slováckého roku v Kyjově, měli samostatný pořad v České televizi, dokázali zorganizovat celodenní folklorní slavnosti regionu ve Ždánicích v květnu 2007 a jsou zváni na vystoupení v širokém okolí.

Pro úplnost. Ve Ždánicích krom výše uvedených jubilantů úspěšně působí více než 40 let Národopisný soubor Ždáníčan, ve kterém řada chlapů i robek zamlada působila a Mladá cimbálová muzika. Na městečko s necelými třemi tisíci obyvatel je to docela slušná porce aktivních lidí upřímně zapálených pro uchování lidových zvyků.

Ždaňari patřili po léta k pravidelným účastníkům Moravských plesů v Praze. Naposledy jsme se s nimi setkali v únoru 2004.

Oslavencům i ostatním upřímný pozdrav z Prahy.

Bruno Vognič

Cesta z besedy domů

Milí krůžkaři, můj malý příběh začíná tam, kde končí jedna z posledních besed. Tak jako pokaždé uklízíme s Josefkou pronajaté prostory. Sál musíme jako slušní, spořádaní lidé předat do 23. hodiny. Úklid nám tentokrát zabral více času, a tak jsme se opozdily. Chytly jsme poslední tramvaj směrem k metru. Vystoupily jsme na Florenci a jelikož byla už skoro půlnoc, utíkaly jsme na „céčko“. Josefka byla rychlejší a stačila naskočit do poslední soupravy. Já zůstala třet na nástupišti.

Skupinka mladých lidí se mě ujala a poradila, abych šla dolů na „béčko“, kde poslední vlak teprve pojedje. Po chvilce bloudění v přestupních tunelech jsem došla na nástupiště trasy „B“. Naštěstí metro mým směrem přijelo v mžiku. Po dvou stanicích jsem vystoupila na Můstku. Obešla jsem několik východů, ale vše bylo zavřené, eskalátory už nejezdily. Nikde ani živáčka, co teď? Volat nemůžu, telefon mám doma, budu tedy muset přenocovat na lavičce na nástupišti.

Po nějaké době mě zachránila hlídka uniformovaných strážníků, kteří pomocí vysílačky přivolali dispečerku, která nám spustila jezdící schody a pak nám i odemkla skleněné dveře vedoucí do podchodu na Václavské náměstí.

Anička Procházková

Maminka

Přátelé,

jistě si mnozí z Vás vzpomenou na moji maminku. Když jsme se při cestách na Slovácko zastavili u „našeho“ ve Strážnici, vždy hned vyběhla, co bylo po ruce pobídla. Při akci „Po stopách našich primášů“ vše nachystala, jako kdyby to byla moje druhá svíca. Tehdy mi taky oznámila podezření na zákeřnou nemoc. Tato se, bohužel, ve velkém projevila. Bojovala statečně dva a půl roku. Maminka odešla v klidu nad ránem 16.2.2008, v kruhu nás nejbližších, na vše připravená. I nás na vše připravila. Poslední rozloučení jsme měli ve strážnickém kostele Na nebevzetí Panny Marie a následně na místním hřbitově. O tom, že ji měli lidé rádi a mnohým z nich pomohla svědčil plný kostel, ačkoli bylo brzké odpoledne ve všední den.

Kdo si ji pamatujete, věnujte jí prosím tichou vzpomínku.

Martin Sochor

Dopis čtenářky - recepty trochu jinak

Inspirovaná dlouholetým společenstvím v našem Krůžku mně tak milém, předkládám Vám tedy „recepty“, tentokrát pro dušičku. Z malé, útlé knížečky „Díky za Vaše přátelství“ vybírám pro Vás s vděkem myšlenky o přátelství vzácných lidí a mudrců:

- Chraň své přátelství. Na zemi není nic krásnějšího. Přátelství je útěchou v tomto životě. Máš někoho, komu můžeš otevřít své srdce a sdělit svá tajemství, komu můžeš svěřit to, co skrývá tvá duše. (Ambrosius)
- V každickém čase miluje přítel, zrodil se bratrem pro doby soužení. (Šalamoun)
- Povinností přítele je uhádnout starost druhého a vyjít mu vstříc dřív než byl o to požádán. (A. Maurois)
- Kdo je přítel miluje, ale kdo miluje, nemusí být přítelem. Přátelství je vždycky prospěšné, zatímco láska často zraňuje. (Seneca)
- Tři přátelé nám přinášejí užitek, tři nám škodí. Čestný, oddaný a vzdělaný člověk nám přináší užitek. Podlézavý, přelétavý a chlubitivý přítel nám škodí. (Konfucius)
- Pravým úkolem přítele je hájit tě, když se mýlíš. Každý je na tvé straně, jsi-li v právu. (M. Twain)
- Váš přítel je člověk, který o vás ví všechno a přece vás má rád. (E. Hubbard)
- Falešný přítel je horší než úhlavní nepřítel. (Skotské přísloví)
- Osud určuje naše příbuzné, přátele si však volíme sami. (J. Delbile)
- Věrný přítel je pevná ochrana, kdo ho našel, našel poklad. Věrný přítel je k nezaplacení, ničím nelze vyvážit jeho cenu. Věrný přítel je elixír života! (Starý zákon)

A na konec přání Vám, moji milí, podle W. Blakea: „Ptáku hnízdo, pavouku síť, člověku přátelství!“

Z celého srdce Vás zdraví, ruku tiskne Vaše

Blažena Eglseerová

O čem se psalo a píše

Sjezd pokrokové mládeže slovenské 13.-15. září 1912 ve Strážnici na Mor. Slovensku.

Brožura vydaná ve Strážnici r. 1912.

Sjezdu se zúčastnila řada národopisců, jejichž jména jsou nám dodnes dobře známá. Z jejich diskusních příspěvků, uveřejněných ve zmíněné brožuře, vybral náš přítel O. Krejčí z Kyjova řadu zajímavých a dodnes aktuálních myšlenek, z nichž vyjímáme:

Josef Úlehla: v kroji jsou si všichni rovni. Kroj vyžaduje čistotu a hrdé nošení. - Co je to za člověka, který žije na Slovácku a neví, že tam existují lidové písně. - Kroj nemusí ustrnout, ať se vyvíjí podle potřeb lidu a inteligence nechť lidu umožňuje, aby vznikající kulturu evropskou - to co je v ní hodnotné, mohl asimilovat do své kultury domácí. - Kde se odkládá kroj, mizí kmenová hrdost. - Ať se nosí kroj tam, kam patří, u stroje se odloží. Je ponižující, když oblékáme kroj na maškarní plesy.

Dr. Krajíček: jsem proti komedii, kterou s námi dělá turistická propaganda, která nás ukazuje jako divochy, kteří jim na požádání zazpívají a zatancují.

Josef Klvaňa: každý z nás cítí, že někdejší ráz Slovácka se nedá ve všem udržet, ale mluvit o tom jako o mumii je hřích. Dobrovský také prohlásil český národ za mumii, a hle - jak čiperně žije.

Hynek Bím: užívejme lidovou píseň jako nejušlechtilejší prostředek společenské zábavy. Udržovat hudbu smyčcovou s nástroji dřevěnými, žesťová (plechová) hudba je ničitelem lidové písně. Kde mají gajdoše, cimbálistu, hudce - tam lidová píseň žije.

Vladimír Úlehla: smyčcová hudba je opravdu jediný prostředek, jak udržet lidovou píseň. Ve Velké žije píseň, protože tam mají hudce. Jsou-li naše písně někomu cizí, ať je nezpívá, my si je zpíváme pro sebe.

Folklorismus a soudobá kultura.

Josef Jančář. Malovaný kraj č. 1/2008, str.16-17.

Zajímavý článek známého etnografa o roli folkloru v současné společnosti. - Citát z článku: „I když autentická lidová kultura, zejména folklor, ztratila přirozené prostředí své existence, přesto se dnešní člověk rád identifikuje s projevy lidových tradic zprostředkovávanými folklorními soubory, tedy s folklorismem. To, že převážná část návštěvníků folklorních festivalů a slavností hledá autenticitu v projevech

účinkujících souborů souvisí nepochybně s významným tématem postmoderní společnosti: hledáním identity etnické, národní, regionální. Globalizace, celosvětová informační exploze prostřednictvím internetu a dalších technologií i stále náročnější způsob života mají za následek, že lidé chtějí nacházet onu identitu v idealizované minulosti, ať se to týká historického šermu, renesančních tanců, barokních divadel či vystoupení folklorních souborů.“

Doporučujeme k přečtení všem, kdo se zajímají o úlohu a postavení folkloru v dnešním světě.

Rozporuplný přístup k verbuňku

Pavel Petrzela. Malovaný kraj č. 1/2008, str. 18.

Autor článku připomíná vyznamenání, jehož se verbuňku dostalo zařazením do nehmotného kulturního dědictví UNESCO, ale zároveň zdůrazňuje, že je třeba pojímat verbuňk jako výhradně mužský individuální projev. Není tedy na místě, když děvčata doprovázejí verbuňk kolečky připomínajícími špatné karičky. Vedoucí souborů i tanečníci sami by měli dbát na to, aby se ráz verbuňku zachoval v té podobě, ve které se mu dostalo mezinárodního ocenění. (Pozn. redakce: tato slova nesměřují k omezování ženského a dívčího folklorního projevu, naopak bychom ho rádi podporovali, ale bez nesourodých prvků).

Byli hudci, byli ...

O hudební tradici hrubovrbeckých Ňorků.

Petr Mička. Malovaný kraj č. 1/2008, str. 20-21.

Úvodem: Někteří pamětníci si vzpomínají na dvě muziky, jež spolu soupeřily a představovaly živý tradiční folklor: muziku rodu Kubíků a muziku rodu Ňorků. Zdá se, že v poslední době je stále větší zájem o hudební projev Ňorkovský, i když známější je poněkud novější muzika Jožky Kubíka, o němž se také hodně psalo a mluvilo jako o nejautentičtějším představiteli hornácké muziky (jejím pokračovatelem je od r. 1966 známá vynikající muzika Martina Hrbáče). Petr Mička nyní právem připomíná rod Ňorků, jejichž muzika se od pojetí kubíkovského dosti lišila. Občas se připomíná, že Vlad. Úlehla nepustil Ňorkovu muziku na první strážnické slavnosti, protože měla v obsazení trubku, což bylo pokládáno za velký hřích. I tento pohled se dnes mění (viz článek L. Neumanna ve sborníku vydaném ke 110. výročí pražského

krúžku). Petr Mička sám toto obsazení připouští ve své dnešní muzice. Z jeho článku obsahujícího řadu citátů vyjímáme některé méně známé skutečnosti a úvahy:

Prvním známým muzikantem tohoto rodu byl Jan Ňorek I (1847-1894), který občas hrával ve velické muzice legendárního hudece Pavla Trna. Po něm převzal vedení muziky jeho syn Jan Ňorek II (1869-1940), dalším pokračovatelem byl Jan Ňorek III (primáš od r. 1920) a v jeho muzice hrával příležitostně i jeho syn Jan IV (1923-2002) housle a klarinet. Po otci převzal i funkci varhaníka. Hra Jana III se vyznačovala úsečností, prudkým nasazováním smyčce na struny. Byl nejlepším interpretem ňorkovských i trnovských cifer, vynikal zásobou melodickorytmických figur, jež často střídal. Kromě houslí a varhan se naučil hrát také na malý cimbál a helikon. Cimbál se však v ňorkovské muzice neujal. Naopak dechové nástroje se staly běžnou součástí muziky a s tradiční hudeckou sestavou tvořily „štrajch“, který byl dechovými nástroji (trubka, křídlovka) posílen v síle zvuku, potřebné pro větší prostory při tanečních zábavách. Vrcholné úrovně dosáhla tato muzika ve 30-40 letech min. století. Národopisec Vladimír Boháč byl velkým příznivcem a propagátorem ňorkovy muziky, o které tvrdil, že jediná podává hornácké hudectví v nezkráslené formě. Záznam hry této kapely přináší CD Drsná pohazení (Anton 1999). Na závěr P. Mička dodává, že „s ňorkovou kapelou odešel jeden z posledních zástupců staré vrstvy tradiční selské lidové hudby. V dnešní době stylizovaného a často až akademického folklorismu již stěží nalezneme muziku podobného stylového charakteru a tak vyhraněného originelu“.

Hornácká cimbálová muzika Petra Mičky.

Jiří Plocek. Folkové prázdniny 2007. Internetové stránky - Mička Petr.

V záplavě moravských cimbálových muzik většinou nepoznáte – kdyby nebylo kroje a písňového repertoáru – která je z Valašska či Slovenska nebo odjinud... Všechny mají více méně unifikovaný zvuk a stylový projev ovlivněný vývojem akademického folklorismu..., hlavně intonovat a mít pěkný (= stejný) tón. Mezi těmito muzikami vyniká jedna, která jakoby šla hlavou proti zdi. Houslisté nasazují tvrdě, skřípe jim to a občas neladí... To vše v rámci základního neomylného rytmu tance sedlácká tvrzeného odspodu nekompromisními kontrami i basou... Žádné noty, žádné úpravy – jen bezprostřední syrový výraz a podřízení se rytmu a energii písňe či tance... Chvillemi propuká při jejich hraní skutečný jam session. Bude to nejosobitější a nejpravdivější

moravská lidová muzika posledních desetiletí i současnosti. Nespadla z nebe, kluci navazují na starou, v zásadě nepřerušenu hornáckou muzikantskou tradici a po svém ji resuscitují. Už to potřebovala, její původní „tvrdé“ cifry začínaly povážlivě „měknout“. Na některých nahrávkách vzkřísili i ty „ňorkovské trúby“ (dechy, plechy), takže člověk má pocit, jako kdyby se ocitl v dávné vrbecké hospodě. Samozřejmě, dnešní muzikanti hrají „lépe“, jsou v melodických i harmonických postupech vynalézavější, ale rostou ze stejného roubu jako jejich dávní hrdinové. (Viz také CD – Hornácká muzika Petra Mičky).

Z Věstníku obce Žarošice

Historicko-vlastivědný kroužek v Žarošicích vydává již řadu let Věstník, jehož zatím poslední číslo 16 vyšlo v r. 2007. Má velmi pěknou úpravu, rozsah 120 stran velkého formátu a několik stran barevných příloh na křídovém papíru. Obsahuje desítky krátkých příspěvků i delších pojednání, z větší části orientovaných na místní témata, významné rodáky a pod., ale také obecnější stati. K nim patří dva články známého kyjovského lékaře MUDr. Jiřího Dunděry o zapomenutých místech čs. historie, v nichž připomíná čs. zahraniční odboj za 2. světové války. Pro nás je zvláště zajímavá zmínka, že po porážce Francie se formovaly čs. jednotky v Anglii ve výcvikovém středisku v Cholmondeley, kde kromě sokolského družstva vznikl i Slovácký krúžek. Měl až 500 členů, šedesátičlenný pěvecký sbor a vlastní muziku. Účinkoval v ní a vyprávěl nám o tom také náš dlouholetý člen PhDr. Vladimír Vařecha, který v 80 - 90tých mezi nás do krúžku občas zavítal i s houslemi, aby si zahrál s naší muzikou. Vzpomínal mimo jiné na to, jak v Anglii trávili Silvestra s písničkami společně s Janem Masarykem.

Vydaný Věstník svou obsahovou i formální úrovní může být chloubou obce a vzorem pro ostatní. Svědčí o hlubokém kulturním povědomí v našem rodném kraji.

Připravil Jan Hlaváč

Osvědčené recepty

Vaječná sekaná

od Aničky Vogničové

4 vejce uvařená natvrdo, 20 dkg měkkého salámu, 1 větší Moravanka (zeleninová směs v nálevu), 2 majonézy, 4 dkg želatiny, kostka masoxu, 1 střední cibule, 3 dcl vody, sůl.

Želatinu zalijeme asi 1 dcl vody zhruba na 1 hod – nabobtná.

Nakrájíme vajíčka, cibuli, salám, Moravanku na kostičky. Vše smícháme s majonézou a dochutíme solí.

Po nabobtnání želatiny rozvaříme ve 2 dcl vody kostku masoxu (pro podporu pikantnosti použijeme místo vody nálev z Moravanky). Do horkého rozvařeného masoxu nalijeme želatinu a mícháme tak dlouho, dokud se úplně nerozpustí. Do prochládlé směsi vmícháme ostatní přísady.

Vše nalijeme do formy (srnčí hřbet) a necháme v ledničce ztuhnout. Po ztuhnutí vyklopíme z formy a nakrájené na plátky podáváme s rohlíkem nebo vekou. Pro usnadnění vyklopení z formy tuto zvenčí mírně zahřejeme – například teplou vodou.

Dobrou chuť

Přehled akcí
Slováckého krúžku v Praze

11. - 13.7. 2008	Zájezd na Kopaničářské slavnosti Starý Hrozenkov
10. 9. 2008	Beseda u cimbálu KD Gong, Praha 9
13. 9. 2008	Trojské vinobraní Praha 7 - Troja
27. - 28. 9. 2008	Zájezd na Svatováclavské slavnosti Břeclav
8. 10. 2008	Beseda u cimbálu KD Gong, Praha 9
Říjen 2008	Koncert s muzikou J. Janouška Koncertní síň Atrium, Praha 3
12. 11. 2008	Beseda u cimbálu KD Gong, Praha 9
29. 11. 2008	Kateřinské hody KD Gong, Praha 9
10. 12. 2008	Vánoční beseda u cimbálu KD Gong, Praha 9
21. 2. 2009	Moravský ples

Vybrali jsme z folklorních akcí:

14. 6. 2008 Písničky v trávě. Spolu regionální kolo soutěže verbířů- Ždánice
13. - 15. 6. 2008 Rožnovská valaška - Rožnov pod Radoštěm
- 19.6. - 19 .7. 2008 F Scéna - Brno v rámci Brněnského kulturního léta (víkendy)
16. - 22. 6. 2008 Kunovské léto - Kunovice
26. - 29. 6. 2008 Strážnický festival
3. - 6. 7. 2008 Dolňácké slavnosti včetně jízdy králů - Hluk (1x za 3 roky)
6. 7. 2008 Jízda králů - Doloplazy
11. - 13 .7. 2008 Kopaničářské slavnosti - Starý Hrozenkov
18. - 20. 7. 2008 Hornácké slavnosti - Strážná Hůrka (Velká n. Veličkou)
1. - 3. 8. 2008 Gorolski Swieto - Jablunkov
1. - 3. 8. 2008 Jánošíkov dukát - Rožnov pod Radhoštěm
8. - 10. 8. 2008 Národopisný festival Kyjovska - Milotice
23. 8. 2008 Ozvěny Hornácka
26. - 31 .8. 2008 Pražský jarmark
13. - 14. 9. 2008 Slovácké slavnosti vína a památek - Uh. Hradiště
10. - 12. 10. 2008 Mezinárodní Festival hudebních nástrojů lidových muzik - Uh. Hradiště
7. - 9 .11. 2008 Setkání pražských lidových muzik - KD Vltavská
28. - 29. 11. 2008 Hudecké dny, přehlídka lidových muzik Slovácka - Břeclav

Jubilanti nad 50 let

Měsíc	Datum	Slaví	Věk
Červenec	5.7.	Janoušková Zdena	60
	30.7.	Zháňal Pavel	55
Srpen	14.8.	Sparling Don	65
Září	11.9.	Šislerová Alena	80
Říjen	2.10.	Štěpánek Petr	60
	14.10.	Němečková Jitka	55
	20.10.	Jordánová Josefa	65
	27.10.	Cilínek Vladimír	70
Listopad	16.11.	Christiánová Anna	65
	26.11.	Škrobák Kamil	75
Prosinec	16.12.	Tmějová Martima	60
	29.12.	Bušník František	80
	23.12.	Čech Miroslav	65

Obsah

Redakční poznámka	1
Slovo starosty	2
Ohlédnutí za 52. Moravským plesem	3
Nehmotné kulturní dědictví	5
Oslava verbuňku na lednové besedě Krůžku	10
Verbuňk v divadle „U hasičů“	11
Čí sú hody? – Naše!!!	12
Atrium – koncertní a výstavní síň - 30. října 2007	13
Ten vánoční čas	14
A je to tu zas	15
Výstava vín 2008	16
Z dějin na Slovácku 6	17
Vzpomínka na obnovení kyjovské skočné	24
Fotografie na obálce Vědomosti	26
Ždánické osmičky	29
Cesta z besedy domů	30
Maminka	30
Dopis čtenářky - recepty trochu jinak	31
O čem se psalo a píše	32
Recepty	36
Přehled akcí Slováckého krůžku v Praze	37
Vybrali jsme z folklorních akcí	38
Jubilanti nad 50 let	39

Vydává Slovácký krůžek v Praze,
Na Dobešce 31, 147 00 Praha 4,
jako svůj neperiodický zpravodaj vycházející zpravidla 2 - 3x ročně

Odpovědný redaktor: Bruno Vognič,
Nové Ouholice 25, pošta Nová Ves 277 52,
Redakční rada:

Jan Hlaváč, Radka Šplíchalová, Jan Roháč
Distribuce: Helena Šálová, Na Dobešce 31, 147 00 Praha 4,
tel. 244464459, salovah@seznam.cz

Příspěvky el. poštou na adresu bruno.v@quick.cz, rukopisy na adresu odpovědného redaktora, vedení SIK nebo prostřednictvím členů redakční rady Vědomosti

Slovácký krůžek v Praze

Starosta: Miroslav Říha, Vikova 1143/13, 140 00 Praha 4
tel.: 602 115 223, e-mail: riha@oksystem.cz

Jednatelka: Helena Šálová, Na Dobešce 31, 147 00 Praha 4,
tel.: 244 464 459, e-mail: salovah@seznam.cz

www.kruzekskp.cz